

Универзитет у Београду - Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП

СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ СМЕТЊАМА И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2016.

Универзитет у Београду
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

**НАЦИОНАЛНИ НАУЧНИ СКУП
„СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ
СМЕТЊАМА И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ”**

Београд, 6. децембар 2016.

ЗБОРНИК РАДОВА

Београд, 2016.

„СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ СМЕТЊАМА
И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ”

ЗБОРНИК РАДОВА
научни скуп националног значаја
Београд, 6. децембар 2016.

Издавач:

Универзитет у Београду – Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију (ИЦФ)
11000 Београд, Високог Стевана 2
www.fasper.bg.ac.rs

За издавача:

Проф. др Снежана Николић, декан

Главни и одговорни уредник:

Проф. др Миле Вуковић

Уредници:

Проф. др Александар Југовић

Проф. др Мирјана Јапунца-Милисављевић

Доц. др Александра Грбовић

Рецензенти:

Проф. др Мирко Филиповић, Универзитет у Београду – Факултет
за специјалну едукацију и рехабилитацију

Проф. др Бранислав Бројчин, Универзитет у Београду – Факултет
за специјалну едукацију и рехабилитацију

Проф. др Мирослав Бркић, Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Дизајн насловне стране:

Зоран Јованковић

Компјутерска обрада текста:

Биљана Красић

Зборник радова ће бити публикован у електронском облику – ЦД.

Тираж: 200

ISBN 978-86-6203-089-4

Наставно-научно веће Универзитета у Београду – Факултета за специјалну едукацију и рехабилитацију, на седници одржаној 27.12.2016. године, Одлуком бр. 3/171 од 29.12.2016. године, усвојило је рецензије рукописа Зборника радова „СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ СМЕТЊАМА И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ”, групе аутора, који су уредили проф. др Александар Југовић, проф. др Мирјана Јапунца-Милисављевић и доц др Александра Грбовић.

Зборник је настао као резултат пројекта „СОЦИЈАЛНА ИНКЛУЗИЈА ДЕЦЕ СА РАЗВОЈНИМ СМЕТЊАМА И ПРОБЛЕМИМА У ПОНАШАЊУ” чију реализацију је сопственим средствима подржао Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију.

Слободне асоцијације речи код деце са специфичним језичким поремећајем

Бојана ДРЉАН*
Миле ВУКОВИЋ*
Надица ЈОВАНОВИЋ-СИМИЋ*
Мирјана ПЕТРОВИЋ-ЛАЗИЋ**

*Универзитет у Београду – Факултет за
специјалну едукацију и рехабилитацију
**Клинички центар „Звездара“
ОРЛ Клиника, Београд

Резиме

Деца са специфичним језичким поремећајем (СЈП) испољавају значајне лексичке дефиците и често имају незреле или недовољно развијене лексичко-семантичке способности. Тест слободних асоцијација речи може да укаже на начин лексичке организације и приступа лексичком систему, тј. на евентуалне дефиците у процесирању речи код ове деце.

Циљ овог рада је био да применом Теста слободних асоцијација речи сагледамо стратегије процесирања речи код деце са СЈП.

Методологија. Узорак је чинило 28 испитаника узраста од 5 до 8 година подељено у две узрасно усклађене групе, 14 деце са дијагностикованим специфичним језичким поремећајем (развојном дисфазом) и 14 деце типичног развоја. У истраживању је коришћена адаптирана верзија Теста слободних асоцијација речи тако да се тест састоји од укупно 90 ајтема (50 именица, 14 глагола и 26 придева).

Резултати су показали да деца са СЈП продукују знатно мање парадигматских одговора у односу на децу типичног развоја и знатно више развојно примитивнијих одговора типа фонолошких и ехолоалних асоцијација. Међутим, развој лексичко-семантичких способности код ове деце показује исте закономерности као и код деце типичног развоја. Незреле лексичко-семантичке способности ова деца испољавају и у оквиру појединачних врста речи, специфично у оквиру именица и глагола, међутим ти дефицити нису уочени у оквиру придева.

Кључне речи: специфични језички поремећај, лексичко-семантичке способности, слободне асоцијације речи

УВОД

Специфични поремећај развоја језика (СЈП) карактерише кашњење или абнормалност у експресивним и/или рецептивним језичким способностима уз одсуство општег когнитивног дефицита, аутизма, слушних оштећења, социјалних и емоционалних поремећаја и тешке срединске депривације. Најочљивији дефицити код деце са СЈП су синтаксичке природе (Leonard et al., 1997; Rice et al., 1999). Међутим, ова деца испољавају и значајне лексичке дефиците, често имају незреле или недовољно развијене лексичко-семантичке способности. Деца са СЈП често испољавају знатно слабију способност учења нових речи у предшколском и школском периоду у односу на децу типичног развоја (Gray, 2003). Такође, ова деца су спорија у именовану и у доношењу лексичких одлука (Edwards and Lahey, 1996; Lahey and Edwards, 1999). Деца са СЈП испољавају дефиците и у учењу семантичких информација о новим речима (Alt et al. 2004; Alt and Plante, 2006).

Лексичко-семантички систем се најчешће посматра са аспекта ширине и дубине. Ширина се најчешће мери бројем речи које особа разуме и користи, нпр. проценом рецептивног вокабулара или лексичког диверзитета. Како се лексичко-семантичко знање продубљује тако је дете у могућности да речи користи флексибилније у различитим контекстима. Свака реч има своје уже, денотативно, значење везано са непосредну употребу у неком језичком контексту. Међутим, речи имају и своје конотативно, шире значење које им омогућава примену у различитим језичким контекстима. Знатно је теже проценити дубину лексичко-семантичког система и тај аспект лексичких способности се најчешће процењује тестовима дефинисања речи, проценом познавања вишезначности речи или тестом асоцијација речи.

Постоји више разлога зашто Тест асоцијација може бити врло корисно средство у процени лексичке организације и приступа лексичко-семантичком систему. Као прво, фреквентност појединих типова одговора на одређене стимулус-речи повезан је са употребом тих речи у везаном дискурсу (Howes, 1967). Друго, постоји велика вероватноћа да су језички механизми који леже у основи продукције асоцијација исти као и механизми који контролишу продукцију семантички садржајних речи у спонтаном говору (McNeill, 1966), и на крају Тест асоцијација може да укаже на мање ефикасну димензију лексичко-семантичког система на коју би требало усмерити језичку интервенцију (Agdam & Sadeghi, 2014).

Полазећи од напред наведених претпоставки, Тест асоцијација речи је нашао своју примену и у процени језичких способности у популацији деце са говорним и језичким поремећајима. Тако су, на пример, Буљанчевић и Вуковић (2003), испитујући квантитативне карактеристике слободних асоцијација речи (општост, идиосинкратичност и разноврсност) код деце која муцају, показали да се код ове деце јављају значајније промене на узрасту од 9 до 11 година, као и да их карактерише јединствена говорна прагматика.

С обзиром на ове емпиријске податке, циљ нам је био да применом Теста слободних асоцијација речи код деце са специфичним језичким поремећајем допринесемо сагледавању стратегија лексичког процесирања код деце са поремећајем у развоју језика.

МЕТОДОЛОГИЈА

Узорак

Узорак је чинило 28 испитаника узраста од 5 до 8 година подељено у две групе, 14 деце са дијагностикованим специфичним развојним поремећајем (развојном дисфазом) и 14 деце типичног развоја.

Деца са специфичним језичким поремећајем била су на третману у Заводу за психофизиолошке поремећаје и говорну патологију „Проф. др Цветко Брајовић” у Београду. 13 деце је имало дијагнозу развојне дисфазје експресивног типа и једно дете са дијагнозом развојне дисфазје мешовитог, експресивно-рецептивног типа.

Деца типичног развоја похађала су Дечји вртић „Сунце” који је огранак ПУ „Звездара”, Општина Звездара, Београд. Приликом тестирања узети су подаци и о образовном нивоу родитеља.

Поређењем наведена два подузорка нису нађене статистички значајне разлике у односу на узраст ($t= 1,84$, $df=26$, $p=0,08$), пол ($\chi^2=0,00$; $p=1,00$), образовање мајке ($\chi^2=0,00$; $p=1,00$) и образовање оца ($\chi^2=0,00$; $p=1,00$).

У Табели 1. и 2. дати су дескриптивни подаци за оба подузорка.

Табела 1. Узраст испитаника

група	N	min	max	AS	SD
СЈП	14	5	8	6,36	0,93
Типичан развој	14	5	7	5,79	0,70

Табела 2. Пол и образовање родитеља

група	Образовање мајке		Образовање оца		пол			
	фреквен- тност	%	фреквен- тност	%	фреквен- тност	%		
СЈП	основно	0	0,00	0	0,00			
	средње	9	64,29	9	64,29	мушки	7	50,00
	високо	5	35,71	5	35,71	женски	7	50,00
Типичан развој	основно	0	0,00	0	0,00			
	средње	9	64,29	8	57,14	мушки	8	57,14
	високо	5	35,71	6	42,86	женски	6	42,86

Инструмент и процедура истраживања

У истраживању је коришћена адаптирана верзија Теста слободних асоцијација речи (Word Association Test– WAT). Кент и Росаноф (Kent i Rosanoff, 1910), нормирали су већу скалу од 100 стимулус речи која се састоји од именица, глагола и придева. Анализирајући податке аутори су закључили да постоји одређен образац у организацији асоцијација и да постоје заједничке мреже конекција између речи. За потребе овог истраживања, из Кент-Росанофове листе издвојено је 80 ајтема, преведено и прилагођено за српско

говорно подручје. На листу је додато 10 глагола у сврху усклађивања броја врста речи тако да се тест састоји од укупно 90 ајтема (50 именица, 14 глагола и 26 придева).

Тест се примењује тако што се испитанику каже једна стимулус-реч на коју он треба да одговори једном речју, првом које се сети. У сврху правилног тестирања, испитанику се увек да један пример пре прве стимулус-речи. Одговори на тесту се најчешће класификују као: 1. парадигматски 2. синтагматски 3. фонолошки 4. неповезани 5. ехолалије и 6. одсуство одговора (Hui-li et al., 2010; McGregor et al., 2012).

1. Парадигматски одговори су они који имају јасну семантичку везу са стимулус – речима, на пример: синоними, антоними, хипероними или речи у оквиру исте семантичке категорије.
2. Синтагматски одговори су они који имају јасну секвенцијалну или колоквијалну везу са стимулус – речима. Постоји три типа одговора који спадају у ову категорију: а) речи које могу формирати секвенцијалне односе са стимулус-речима нпр. кућа – градити, музика – слушати б) речи које су у колоквијалној релацији са стимулус – речима и често се користе у свакидашњем говору формирајући идиоме, на пример: лептир – стомак (лептири у стомаку – нервоза, заљубљеност), игла – сено (тражити иглу у пласту сена – тражити нешто што је скоро немогуће наћи) и сл, в) синтагматска релација постоји такође и између сложених речи и њихове основе, на пример: кућа – кућица (деривација), желети – пожелети, бео – Београд (композиција), плав – плавокоса, црн – црномањаст (комбиновање).
3. Фонолошки одговори су они који се у фонолошком смислу слично изговарају, али нису у семантичкој вези са датим стимулус – речима, на пример: црн – трн, плав – прав.
4. Неповезани одговори су они који немају никакву везу са стимулус – речима ни на један од претходно описаних начина.
5. Ехолалични одговори су кад испитаник понови дату стимулус – реч.
6. Одсуство одговора је кад испитаник на дату стимулус– реч не продукује ниједан одговор.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА СА ДИСКУСИЈОМ

У Табели 3. је приказана дистрибуција одговора на Тесту асоцијација код деце са специфичним језичким поремећајем и деце типичног развоја.

Табела 3. Дистрибуција типова одговора у читавом узорку (%)

Испитаници	тип одговора	N	Min	Max	AS	SD
СЈП	парадигматски	14	0,00	67,78	32,14	21,69
	синтагматски	14	5,56	50,00	29,29	14,15
	неповезани	14	13,33	65,56	29,92	15,47
	фонолошки	14	0,00	7,78	1,82	2,29
	ехолалије	14	0,00	6,67	1,90	2,24
	нема	14	0,00	24,44	4,92	7,84
Типичан развој	парадигматски	14	8,89	80,00	50,16	21,20
	синтагматски	14	6,67	58,89	23,97	14,60
	неповезани	14	2,22	50,00	24,60	12,98
	фонолошки	14	0,00	2,22	0,40	0,70
	ехолалије	14	0,00	1,11	0,08	0,30
	нема	14	0,00	11,11	0,79	2,97

Дистрибуција одговора је слична у обе групе испитаника. Највише су заступљени одговори парадигматског типа иза којег следе неповезани и синтагматски одговори, затим изостанак одговора на задату стимулус-реч. У групи деце са СЈП најмање заступљени одговори су фонолошког типа, мало мање од ехолаличних одговора, док су код деце типичног развоја најмање заступљени ехолалични одговори, знатно мање од одговора фонолошког типа.

Истраживања која су се бавила развојем лексичко-семантичких способности код деце типичног развоја указала су да се број парадигматских и синтагматских одговора повећава са узрастом (Cronin, 2002). Специфично, деца продукују све више речи са јасним семантичким асоцијацијама (парадигматски одговори) како се богате појединачне семантичке категорије, семантичко поље за појединачне појмове и учвршћују везе између сличних појмова. Одговори фонолошког и ехолаличног типа су више заступљени на предшколском узрасту, међутим већ током прве године у школи ова појава се драстично мења и долази до наглог скока броја одговора са семантичком асоцијацијом (Cronin, 2002).

С обзиром на узраст деце у обе групе испитаника који је обухватио и предшколски и рани школски период (5-8 год.), резултати указују на то да код деце са СЈП важе сличне закономерности у развоју способности лексичког процесирања, као и код деце типичног развоја.

Табела 4. Разлике у процентима одговора између деце са СЈП и деце типичног развоја

тип одговора	Тест асоцијација		
	t	df	p
парадигматски	-2,22	26	0,03
синтагматски	0,98	26	0,33
неповезани	0,99	26	0,33
фонолошки	2,23	26	0,04
ехолалије	3,02	26	0,01
нема	1,84	26	0,08

Међутим, поређењем постигнућа на тесту у ове две групе испитаника (Табела 4) уочене су статистички значајне разлике код парадигматских, фонолошких и ехолаличних одговора. Деца типичног узраста продуковала су значајно више парадигматских одговора, а са друге стране, деца са СЈП су продуковала значајно више фонолошких и ехолаличних одговора. Ови подаци указују на изразито кашњење у развоју способности лексичко-семантичког процесирања код деце са СЈП тј. на дефиците у организацији лексичко-семантичког система. Ови резултати у складу су са постојећим подацима у научној литератури који указују на присуство дефицита у учењу семантичких карактеристика појмова (Alt et al., 2004; Gray, 2003, Nash & Donaldson, 2005), као и на дефиците семантичког процесирања код деце са СЈП (Dockrell et al., 2003; McGregor et al., 2002).

Анализом података уочен је висок проценат неповезаних одговора у обе групе испитаника (Табела 3) али и изостанак статистички значајне разлике у броју ових одговора између деце са СЈП и деце типичног развоја (Табела 4). Овакав резултат могао би се објаснити недостатком семантичког поља за одређене речи из теста или непостојањем веза између повезаних појмова у лексичко-семантичком систему у обе групе испитаника. Ако упоредимо овај са претходно елаборираним резултатима могуће је да нека деца из групе испитаника са СЈП имају довољан број појмова у свом лексикону, али су семантичка поља за велики број појмова сиромашна, као и да су појмови унутар одређених семантичких категорија слабо међусобно повезани. Међутим, ово објашњење морало би се поткрепити истраживањем које би укључило и тестове именовања као боље мерило експресивног вокабулара.

Поредили смо и евентуалне разлике у лексичком процесирању појединачних врста речи и у Табели 5., 6. и 7. су дате разлике у процентима појединачних типова одговора за три врсте речи на тесту (именице, глаголе и придеве).

Табела 5. Разлике у процентима одговора између деце са СЈП и деце типичног развоја у оквиру именица

	Тест асоцијација		
	t	df	p
парадигматски	-2,63	26	0,01
синтагматски	0,68	26	0,50
неповезани	0,80	26	0,43
фонолошки	1,72	26	0,11
ехолалије	2,40	26	0,03
нема	1,72	26	0,11

Деца типичног развоја су продуковала знатно више одговора парадигматског типа у оквиру именица, док су деца са СЈП продуковала више ехолаличних одговора у оквиру исте категорије. Ови резултати су у складу са бројним истраживањим која су указала на изразите дефиците лексичког процесирања именица код деце са СЈП (нпр. McGregor et al., 2002a; Mc Gregor & Appel, 2002b).

Табела 6. Разлике у процентима одговора између деце са СЈП и деце типичног развоја у оквиру глагола

глаголи	Тест асоцијација		
	t	df	p
парадигматски	-2,83	26	0,01
синтагматски	0,93	26	0,36
неповезани	0,97	26	0,34
фонолошки	1,06	26	0,30
ехолалије	2,48	26	0,02
нема	0,79	26	0,44

Код глагола се уочава слична тенденција као и код именица. Деца са СЈП су продуковала значајно мање парадигматских одговора и значајно више ехолаличних одговора у поређењу са децом типичних језичких способности, што указује на то да деца са СЈП испољавају дефиците у лексичком процесирању глагола. Будући да глаголи указују на акције, могуће је да ова деца нису усвојила довољно функционално-семантичких карактеристика глагола као лексичких јединица, што онемогућује њихову ширу, конотативну, примену. Употреба глагола код деце са СЈП углавном је проучавана у оквиру морфо-синтаксичких способности, међутим, постоје подаци у литератури који указују на то да деца са СЈП имају сиромашан лексички диверзитет у оквиру глагола и да их знатно мање употребљавају ван конкретног контекста (Rice and Bode, 1993, Watkins et al., 1993).

Табела 7. Разлике у процентима одговора између деце са СЈП и деце типичног развоја у оквиру придева

глаголи	Тест асоцијација		
	t	df	p
парадигматски	-1,46	26	0,16
синтагматски	0,20	26	0,84
неповезани	1,03	26	0,31
фонолошки	1,55	26	0,13
ехолалије	1,85	26	0,08
нема	1,84	26	0,08

Што се тиче придева нису уочене неке статистички значајне разлике у процесирању ове врсте речи. Придеви су врста речи која је знатно мање проучавана код деце са СЈП. Већина података из литературе се односи на проучавање придева у контексту морфо-синтаксичких способности. Тако, на пример, неки резултати указују на потешкоће у слагању придева са главном именицом у атрибутивним реченицама (Bedore & Leonard, 2001; Leonard et al., 2001), или пак у компарацији придева (Fürst et al., 2011). Међутим, постоје индикације које указују да би проучавање семантичких карактеристика придева и њихово процесирање било врло корисно за одређивање лингвистичког профила деце са СЈП. У семантичком погледу, придеви прилагођавају своје значење у зависности од именице уз коју стоје, стога је њихово конотативно значење прилично широко. Последица тога је и да се придеви усвајају касније у односу на именице и глаголе (Waxman & Booth, 2001).

ЗАКЉУЧАК

На основу добијених резултата можемо закључити да деца са специфичним језичким поремећајем испољавају изразите дефиците у процесирању семантички садржајних речи. Поред тога што продукују знатно мање парадигматских одговора у односу на децу типичног развоја, они продукују знатно више развојно примитивнијих одговора типа фонолошких и ехолаличних асоцијација. Међутим, без обзира на потешкоће, развој лексичко-семантичких способности код ове деце показује исте закономерности као и код деце типичног развоја. Незреле лексичко-семантичке способности ова деца испољавају и у оквиру појединачних врста речи, специфично у оквиру именица и глагола. Међутим, наши резултати нису указали на потешкоће процесирања лексичко-семантичких способности у оквиру придева код деце са специфичним језичким поремећајем.

ЛИТЕРАТУРА

1. Agdam, S. J. & Sadeghi, K. (2014). Two Formats of Word Association Tasks: A Study of Depth of Word Knowledge. *English Language Teaching*, 7(10), DOI: <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v7n10p1>
2. Alt, M., Plante, E. & Creusere, M. (2004). Semantic features in fastmapping: Performance of preschoolers with specific language impairment versus preschoolers with normal language. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 47, 407–420.
3. Alt, M. & Plante, E. (2006). Factors that influence lexical and semantic fast mapping of young children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 49, 941–955.
4. Bedore, L. M. & Leonard, L. B. (2001). Grammatical morphology deficits in Spanish-speaking children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 44(4), 905–924.
5. Buljančević, M. & Vuković, M. (2003). Slobodne asocijacije reči kod dece koja mucaju. U: *Govor i jezik* (ur.: M. Sovilj, P. Marković, S. Jovičić, A. Kostić i D. Raković). Beograd, Institut za eksperimentalnu fonetiku i patologiju govora, str. 74-79.
6. Cronin, V. S. (2002). The syntagmatic-paradigmatic shift and reading development. *Journal of Child Language*, 29, 189–204.
7. Edwards, J. & Lahey, M. (1996). Auditory lexical decisions of children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 39, 1263–1273.
8. Gray, S. (2003). With specific language impairment: What predicts success? *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 46, 56–67.
9. Fürst, B., Laaha, S., Korecky-Kröll, K., Laaha, G. & Dressler, W. U. (2011). On the acquisition of adjective gradation by Austrian typically developing (TD) and SLI children. Poster presented at the 12th Meeting of the International Association for the Study of Child Language. Montreal, July 19–23.
10. Howes, D. (1967). Some experimental investigations of language in aphasia. In K. Salzinger and S. Salzinger (Eds.), *Research in verbal behavior and some neuro-physiological implications* (pp. 181-196). New York: Academic Press.

11. Hui-li, W., Wen-duo, B. & Yan, H. (2010). A Comparison Study on Word Association Between English Native Speakers and Chinese English Learners. *Canadian Social Science*, 6(6), 45-60
12. Lahey, M. & Edwards, J. (1999). Naming errors of children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42, 195-205.
13. Leonard, L. B., Eyer, J. A., Bedore, L. M. & Grela, B. G. (1997). Three accounts of the grammatical morpheme difficulties of english-speaking children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 40, 741-753.
14. Leonard, L. B., Salameh, E.-K. & Hansson, K. (2001). Noun-phrase morphology in Swedish-speaking children with specific language impairment. *Applied Psycholinguistics*, 22(4), 619-639.
15. McGregor, K. K., Newman, R. M., Reilly, R. M., Capone, N. (2002a). Semantic representation and naming in children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 45, 998-1014.
16. McGregor, K. K & Appel, A. (2002b) On the relationship between mental representation and naming in a child with specific language impairment. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 16,1-20.
17. McGregor, K. K., Berns, A. J., Owen, A. J., Michels, S. A., Duff, D., Bahnsen, A. J. & Lloyd, M. (2012). Associations between syntax and the lexicon among children with or without ASD and language impairment. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42, 35-47.
18. McNeill, D. (1966). A study of word association. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 5, 548-557.
19. Nash, M., Donaldson, M. L. (2005). Word learning in children with vocabulary deficits. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 48, 439-458.
20. Rice, M. and Bode, J. (1993). GAPS in the verb lexicons of children with specific language impairment. *First Language*, 13, 113-131.
21. Rice, M. L., Wexler, K. & Redmond, S. M. (1999). Grammaticality judgments of extended optional infinitive grammar: Evidence from english-speaking children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42, 943-961.
22. Watkins, R., Rice, M. and Moltz, C., 1993, Verb use by language-impaired and normally developing children. *First Language*, 13, 133-143.
23. Waxman, S. R. & Booth, A. E. (2001). Seeing pink elephants: Fourteen-month-olds' interpretations of novel nouns and adjectives. *Cognitive Psychology*, 43(3), 217-242.

FREE ASSOCIATIONS OF WORDS IN CHILDREN WITH SPECIFIC LANGUAGE IMPAIRMENT

Bojana Drljan*, Mile Vuković*, Nadica Jovanović-Simić*, Mirjana Petrović-Lazić**

**University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation*

***Medical Center “Zvezdara” – Department of Otorhinolaryngology, Belgrade,*

Summary

Children with specific language impairment (SLI) can have severe lexical deficits and often have immature or underdeveloped lexical-semantic abilities. The use of Word Association Test may indicate the organization of lexical-semantic network and the ways of lexical access ie. eventual deficits in the processing of words in these children.

The aim of this study was to explore the strategy of lexical processing in children with SLI, using Word Association Test.

Methodology. The sample consisted of 28 participants (5 to 8 years) divided into two age matched groups, 14 children diagnosed with specific language impairment (developmental dysphasia) and 14 typically developed children. We used adapted version of the Word Association Test, so that the test consists of 90 items (50 nouns, 14 verbs and 26 adjectives).

The results showed that children with SLI produced significantly smaller number of semantic associations than typically developed children and considerably more primitive types of associations such as clangs and repetitions, however, the development of lexical-semantic abilities in these children shows the same regularities seen in typically developed children. Children with SLI showed immature lexical-semantic abilities also in processing of specific class of words, such as nouns and verbs, but these deficits were not observed in the class of adjective.

Key words: specific language impairment, lexical-semantic abilities, free association of words